

מי יריב את ריבני?

לפני כן נערכה הצבעה הסופית על התיקון לחוק מבקר המדינה, שהוסיף ל- מבקר גם את תפקיד האומבוסדמן. הכנסת הצביעה בעדו פה אחד — כימעט. סיעתנו לבדה לא הצביעה עם הרוב.

מדוע?
כאשר הגיעה הצעת החוק לקריאה שנייה באותו בוקר, היו מצרופות אליה החס- תיגויות של סיעתנו — ההסתניגויות העקרוניות היחידות. נימקתי אותן בשורה של נאומים, שפתחתי אותם במילים הבאות: **אורי אבנרי**: הסתיגויותינו מצטרפות לגישה עקרונית אלטרנטיבית. נדמה לי שהן מייצגות את הגישה העקרונית המקורית, שעמדה לגד עיני יומי הצעת החוק, גישה שלצפרי ננטשה עלידם במרוצת הדרך. מותר לי להתנבא שבמרוצת השנים תחזור הכנסת לגישה העקרונית הזאת. כי הדרך המוצעת היום על-ידי החקירה מחטיאה את הכוונה המיוחנת ביסוד רעיון האומבוסדמן. אנחנו מתנגדים להצמדת התפקיד החדש לתפקידו של מבקר-המדינה. אנחנו סבורים שהצ- מדה זו מוטעית מיסודה.

המוסד של מבקר-המדינה, שאני רוחש לו כבוד רב, קיים מזה שנים. יש לו בסיס מסוים, הגדרה חוקית מסוימת, גם גישה מסוימת, והייתי אפילו אומר מנטאליות מסוימת, המצטר- פים יחד למיקשה אחת. זהו גוף לביקורת מינהלית על פעולות הרשות המבצעת. המבקר אינו מופקד על זכויות הפרט, המבקר אינו מייצג פרטים. המבקר מייצג את הכנסת בביקורת על הרשות המבצעת, והוא מופקד על הדאגה לסדר הציבורי התקין. לא פחות מזה, אבל גם לא יותר מזה. פה מדובר על דבר אחר לגמרי. על מוסד שבראשו צריך לעמוד אדם שיראה את עצמו כנציג של הפרט, כמופקד על זכויות הפרט, כמייצג את הפרט הרואה את עצמו מקופח, הנפגע בצורה כלשהי, במסגרת החוק או מחוץ למסגרת החוק. זה דבר אחר לגמרי. זה מחייב גישה אחרת, וזה מחייב גם כלים אחרים. פה לא מדובר על הפרת חוק. פה מדובר על שמירת הצדק. החוק והצדק אינם אותו דבר. ... מנטאליות של המוסד לביקורת המדינה. והו מוסד המטפל במינהל, המפסק על המינהל. פקדי המבקר מתמחים במשרדים מסוימים, כך שפקידים מסוימים של המבקר מלחיים פקידים מסוימים של הממשלה במשך שנים רבות. ממילא נוצרים ביניהם יחסים אישיים, נוצר דושיח ידידותי. זה טבעי ואנושי — כל עוד מדובר בביקורת מינהלית. אבל אין זה היחס הנכון לגבי פקדי האומבוסדמן. כאן צריך לבוא אדם שיריב את ריבו של האזרח, של הקרוב, של המקופח. כאן דרושים יחסים אחרים וגישה אחרת. לכן אנחנו מציעים שיקום מוסד חדש ונפרד, עם מנגנון חדש ונפרד.

לכאורה, היה זה יכוח מופשט. אולם לויכוח זה תהיה מחר השפעה על חיי כל אזרח, שירצה להתלונן על הבורוקרטיה השלטת. אין זה מיקרה שסיעתנו היתה היחידה שדרשה הקמת מוסד אמיתי של אומבוסד- מן, כשם שאין זה מיקרה שרק ח"כים מעטים הצ- טרפו אלינו בהצבעה (ע"מ, רק"ח, המרכז החופשי). בהצבעה הסופית היתה סיעתנו היחידה שלא הצביעה בעד הצעת-החוק, המרוקנת במידה רבה את רעיון האומבוסדמן מתוכן ממשי.

צדק מול צדק

היתה מביאה לשינוי נוסף לרעה במצבם של כלל בעלי-הבתים. כך שבהכרעה זו, כשמתייצב צדק מול צדק, הצדק של בעלי-הבתים מול הצדק של הדיירים — אין מנוס מהכרעה לטובת הדיירים. מה, בעצם, צריך להיות הפיתרון? אפשר, למשל, להצמיד את שכר הדירה למדד יו- קר המחיה. אפשר היה לקבוע בחוק הנח- יות להקטנה, ככל האפשר, של הפגיעה ב- בעלי-הבתים או בדיירים. לכן הצענו להו- סיף לסעיף 11 של החוק המקורי פיסקה האומרת, כי התקנות שיקבעו את שכר הדירה צריכות להבחין בין בעלי-בתים אשר רכשו את בתיהם החל בשנת 1950, ובעלי בתים אחרים. מי שרכש בית לאחר שחוקי הגנת הדייר נכנסו לתוקפם, אין דינו כדין בעלי-בית שבנה את ביתו בשנת 1939. ה- ראשון כבר היה כפוף לחוקי הגנת הדייר, והוא שילם פחות ממה שהשקיע השני בבניית ביתו. דין שני בעלי-בתים אינו צריך להיות דומה. החוק אינו מתחשב בצדק הסוציאלי של הדייר. חוק הגנת הדייר אינו חוק רגיל. כאן אני חייב להתייחס לדבריו של חבר הכנסת בן-מאיר, שהביא את החוק לקריאה שנייה, אשר אמר, כי החוק דן בדירות ולא בדיירים. והו אוסטימיום. זה אינו נכון, מי כיוון שבדירה חיים דיירים, חוק המספיע על דירות הודאי שמשפיע גם על דיירים. אם כן, חוק זה אינו חוק רגיל. גם בית הדין לשכירות אינו בית-דין רגיל. לפיכך אפשר היה להטיל על בית-הדין להביא בחשבון את ההבדל הניכר בין בעל הנכסה גבוהה, המנצל את החוק כדי לפטור עצמו ממשלום שכר-דירה ריאתי, לבין אלפי דיי- רים, שהם מיקרים סוציאליים. לכן הצענו להעניק הנחה לדיירים המחזיקים בדירות קטנות.

הרגעים האחרונים של כנסת-החורף של הכנסת עמדו בסימן המאבק בן חמש וחצי השנים של סיעתנו. יו"ר הכנסת אמר בנאומו-הסיכום הקצר שלו: **ראובן ברקת**: ... צר לי, חברי-הכנסת, וגם לא קל לי, כי בדברי הסיכום איני יכול שלא להזכיר את עניין העדרותם של חברי-הכנסת משיבות המליאה. איני פסור מלדבר, בנוכחותה של ראש-הממשלה, גם על שולחן הממשלה, שהוא לעיתים קרובות מאוד נמצא ריק, והוא מעורר מורת-רוח וגם תמיהה לא מעטה. אני-יודע שבדברי אלה אני גורם צער ואינחת לחברי-כנסת שונים, ועם זאת אין לי מנוס אלא לציין כי מבחינה זו הגענו למצב שבו עלינו להפשי, בצורה דחופה, פיתרון לבעייה המעיקה הזאת. אכן בעיית ההעדרות אינה ישראלית במיוחד. אולם כאן, בישראל, שבה הדמוקרטיה עוד צעירה וחיבת להכות שורשים עמוקים, שבה הכנסת יושבת בתוך העם, והעם בא אל הכנסת בהמוניו, יש לבעייה הזאת משמעות ציבורית, מדינית וחינוכית גדולה.

להגיש מפה ליארינג!

... פי ארבעה ויותר מאז אנחנו יוש- בים במה שמכונה „גבולות-הביטחון ה- אידיאליים“ שילמנו עבור הביטחון 1.2 מיליארד לירות בתקציב האחרון לפני ה- מלחמה, במדינה הקטנה בגבולותיה „הבלתי- ביטחוניים“, ובתקציב זה הוקם צה"ל ש- הביס את שלושת צבאות-ערב תוך שעות. אנחנו יושבים מזה ארבע שנים „גבולות- הביטחון האידיאליים“, והנה אנו משלמים פי ארבעה ויותר כלי לקיים את ביטחוננו השוטף!

חוששני מאד, כבוד סגן שר האוצר, שגם זה אינו הסוף, ואף לא הסוף לשנה זו. אם תאמתנה הידיעות על רכבת-אחירי של נשק כבד לצבא המצרי, בעיקבות פרישתו הזמנית של השגריר יארינג משליחות ה- שלום שלו, הרי אנו עומדים בפני סכנה מוחשית של הסלמה צבאית חדשה, ש- תערער את יסודות תקציב הביטחון מ- בחינה כספית, תטיל עלינו עומס גדול וחדש, שלא לדבר על קרבות הדם והדמעות. אני רוצה להביע את מחאתי על מדיניות הממשלה. לפני שבועיים בלבד הצביעתי נגד הצעת האי-אמון לממשלה שהוגשה ב- עקבות הראיון בעיתון „טיימס“. אני שר- אלו, מה מונע בעד ממשלת ישראל להגיש ליארינג לפחות את המפה של סיימס, ה- מפה שאיני מסכים לה.

יורחן בדר: מה יש ליארינג ולמילחה הביטחון?
אורי אבנרי: אם אתה מתקשה לה- בין מה הקשר בין מילוח הביטחון לבין בעיית הביטחון, קשה לי להסביר זאת.

יורחן בדר: מה תעשה אם יארינג יקבל נזלת ויתסטר?
אורי אבנרי: אני משוכנע שיימצא פיתרון לבעייה מדיצינית כזו.

כבוד היושב-ראש, אנחנו נצביע נגד ה- הצעה הזאת, כדי להביע בכך את מורת- רוחנו כלפי מדיניות הממשלה מאז הצב- עה האחרונה.

יגאל הרובינ: הצבעת רק לפני כמה ימים בעד הממשלה.

אורי אבנרי: אניע גם לזה.

רח"ר - כמו לעורה!

הה החיילים המשוחררים. כי כשם שהעולה החדש בא אלינו להת- חיל חיים חדשים בארץ, כך גם החייל פו- שט את מזיו כדי להתחיל בחיים החדשים במדינה כאזרח, ויש לתת לו את הודייהם היסודית, הראשונית. כדי שתחילת חיים זו לא תהיה גם תחילת שיעבוד והשתעב- דות לדברים זנוגיים להתחלת החיים, אם זה שכיח, אם זה סידור כללי בחיים ואם זה מקצוע. צריך לתת לו את השגסה הזאת, הראשונה, בתחילת דרכו.

ההצעה מציעה כאן — אני מבין מה דחף את החקירה לעשות מחוזה זו — פטור של 150 לירות לחייל משוחרר. עם כל הכבוד, אני חושב שההצעה היתה מיטב לעשות אילו זנוגעה מלהציע זאת. יש מת- נות שהן עלבון. לדעתי, לבוא לחיילים אלה ולומר להם: זה מה שהמדינה חושבת שאתם ראויים לו — מוטב אילו נמנעו מלעשות זאת.

... אני רוצה להזכיר את הוועד הצ- בורי של חיילים משוחררים, שהוקם את- מול בתל-אביב, ושורישותיו הולכות בכיוון זה. הו מוכיח שהצעה זו עונה על צורך ריאלי, שלא רק אנו, היושבים בבית הזה, חייבים להרגיש אותה, אלא שמרגישים בו אותם חיילים שבהם מדובר.